

Aptiekās nodarbināto farmaceitu darba apstākļi un darbspējas

Marija Andrejeva, Ženija Roja¹, Henrijs Kaļķis²

Latvijas Universitāte, Medicīnas fakultāte

¹ *Latvijas Universitāte, Ergonomisko pētījumu centrs*

² *Rīgas Stradiņa universitāte, Darba drošības
un vides veselības institūts, Latvija*

Ievads. Latvijā, tāpat kā citur Eiropā, veselības aprūpē nodarbinātie cieš no darba radītiem veselības traucējumiem, kas galvenokārt saistīti ar lielu slodzi un psihoemocionālu stresu darbā. Ikdienā aptiekās nodarbināto farmaceitu pienākumos ietilpst kvalitatīva farmaceitiska aprūpe. Nopietnas problēmas speciālistu ikdienā izraisa psiholoģiskā nesagatavotība, strādājot ar klientiem. Latvijā šī profesija ir vismazāk pētīta.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Pētījuma mērķis bija analizēt farmaceitu darba apstākļus un novērtēt viņu darbspējas. Pētījumā piedalījās 125 farmaceiti no dažādām Latvijas aptiekām vecumā no 18 līdz 65 gadiem. Veikta darbinieku aptauja, izplatot anketu (Roja Ž., Kaļķis V., 2005.), lai noskaidrotu farmaceitu viedokli par darba apstākļiem un veselības traucējumiem. Ar ātrās ekspozīcijas kontroles metodi [David G., Woods V., et al., 2005] noteikta strādājošiem atsevišķu ķermeņa daļu noslodze darba laikā. Farmaceitu darbspējas vērtētas, lietojot Somijas Darba veselības institūtā izstrādāto [Tuomi, 2001] darbspēju indeksu.

Rezultāti. Aptaujas dati liecina, ka darba stāžs profesijā 40% respondentu sasniedz 6–10 gadus, 28% tas ir 11–20 darba gadi, bet 24% – no 0 līdz 5 gadiem un tikai 8% farmaceitiskajā aprūpē nodarbināti no 21 līdz 35 gadiem. Farmaceitus ietekmē arī nodarbinātība papildu darbos: medikamentu kārtošana plauktos, preču marķēšana, preču pieņemšana, preču pasūtīšana, receptu ievadīšana dator-sistēmā, apkopes darbi. Darba laikā viņi pakļauti dinamiskai strādāšanai un monotonām operācijām. Fizisko pārslodzi darba laikā farmaceiti noliedz. 36% aptaujāto atzīmē, ka darbavietā ir pārāk spilgts apgaismojums, kas apgrūtina ikdienas pienākumus. 24% aptaujāto, kas nodarbināti tirdzniecības centru aptiekās, sūdzas par trokšņa nelabvēlīgu ietekmi. 44% farmaceitu tikai daļēji apmierina darba organizācija aptiekās (to varētu skaidrot ar nepiemērotu vadības stilu un laika ierobežojumu). Darba laikā netiek ievērotas atpūtas pauzes. Gandrīz 90% aptaujāto sūdzas par stresu. Neapmierinātību darbiniekiem izraisa dažādas konfliktsituācijas ar klientiem un savstarpējās nesaskaņas. Novērtējot atsevišķu ķermeņa daļu noslodzi darba laikā, jāatzīmē, ka farmaceitiem pamatā noslogotas kājas (80%) un muguras lejasdaļa (37%), kas sakrīt ar aptaujā iegūtiem datiem par sāpēm kājās, kāju tūsku un muskuļu nogurumu. Darbspēju indeksa aprēķins parādīja, ka, par spīti nogurumam darbā, farmaceitu darbspējas ir augstas un atbilst III un IV kategorijai.

Secinājumi. Aptiekās nodarbinātie farmaceiti ikdienā pakļauti dinamiskam darba veidam un dažādām stresa situācijām, nereti viņi strādā piespiedu pozās. Tomēr farmaceitu darbspējas ir augstas, par to liecina aprēķinātais darbspēju indekss. Pētījums tiks turpināts, lai analizētu aptiekās strādājošo darba dzīves kvalitāti, ievērojot darbinieku attieksmi pret veselīgu dzīvesveidu.